

Magdalena Baran-SzołtysORCID: 0000-0001-6712-8138
(Uniwersytet Wiedeński, Austria)**Danuta Sosnowska**ORCID: 0000-0001-6059-7548
(Uniwersytet Warszawski, Polska)**Jagoda Wierzejska**ORCID: 0000-0002-2794-5608
(Uniwersytet Warszawski, Polska)

**(P)o Galicji: „Jeszcze więcej problemów!”
Konferencja z okazji sześćdziesiątych piątych urodzin
Profesora Aloisa Woldana, Austriackie Forum Kultury
w Warszawie, 5–6 czerwca 2019¹**

W pomieszczeniach Austriackiego Forum Kultury w Warszawie odbyła się w dniach 5 i 6 czerwca 2019 r. konferencja zorganizowana z okazji sześćdziesiątych piątych urodzin cenionego w Polsce austriackiego slawisty, prof. Aloisa Woldana z Uniwersytetu Wiedeńskiego. Wydarzenie było wynikiem międzynarodowej kulturalno-naukowej kooperacji między Uniwersytetem Warszawskim (Wydział Polonistyki, Zakład Literatury XX i XXI wieku oraz Instytut Sławiistyki Zachodniej i Południowej), Uniwersytetem Wiedeńskim i Austriackim Forum Kultury.

Pierwszy dzień konferencji rozpoczął się o godz. 10 powitaniem ze strony organizatorów. Dyrektor Austriackiego Forum Kultury, mgr Rupert Weinmann, przywitał gości w imieniu gospodarzy. Następnie dziekan Wydziału Polonistyki, dr hab. Katarzyna Dróżdź-Łuszczuk, i kierownik Zakładu Literatury XX i XXI wieku Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, prof. dr hab. Andrzej Zieniewicz, poświęcili swoje powitania przede wszystkim jubilatowi, prof. dr. hab. dr h.c. Aloisowi Woldanowi, którego niezwykłą zasługę w jednoczeniu ponadnarodowej nauki oraz budowaniu relacji austriacko-polsko-ukraińskich szczególnie podkreślili. Dr hab. Danuta Sosnowska, prof. ucz., w imie-

¹ Organizatorzy: Uniwersytet Warszawski (Wydział Polonistyki, Zakład Literatury XX i XXI wieku oraz Instytut Sławiistyki Zachodniej i Południowej), Uniwersytet Wiedeński i Austriackie Forum Kultury.

niu swoim oraz dwóch pozostałych koordynatorek naukowych konferencji, dr Jagody Wierzejskiej i dr Magdaleny Baran-Szołtyś, przytoczyła liczne powody, z racji których praca profesora zasługuje na szczególne uznanie – nie tylko jego szeroką wiedzę, wielojęzyczność, badania wykraczające poza granice dyscyplinarne, lecz również głębokie człowieczeństwo i niestrudzoną pomoc w promowaniu młodych naukowców.

Po zakończeniu otwierającej części konferencji prof. dr hab. dr h.c. Alois Woldan przywitał zgromadzonych, a następnie wygłosił wykład inauguracyjny na temat hajdamaków w Galicji, w którym przedstawił odgłos powstań hajdamackich (koliszczyzna 1768 r., powstanie pod wodzą m.in. atamana Werłana 1734 r.) w Galicji w dramatach Kamińskiego i Suchorzewskiego, jak również w rozmaitych pieśniach i poematach. Bez względu na fakt, że do tych powstań doszło w Ukrainie Centralnej, ich echo w Galicji było znaczne. Zainteresowanie tematem wśród publiczności uwidoczniło się w żywej dyskusji i licznych pytaniach po wygłoszeniu wykładu.

Po krótkiej przerwie o godz. 12 rozpoczęła się pierwsza sesja konferencji, którą poprowadziła dr hab. Danuta Sosnowska, prof. ucz. Pierwszy referat wygłosił dr Markus Eberharter z Uniwersytetu Warszawskiego. Nawiązywał w nim do artykułu prof. Woldana, naświetlającego polemikę wokół założenia Uniwersytetu Lwowskiego w 1784 r. w listach Franza Krattera, w których mowa jest m.in. o początkach ksiąźnicy akademickiej. Prelegent ukazał, w jaki sposób i skąd książki trafiały wówczas do Lwowa, jak pierwszy bibliotekarz, Bretschneider, urządził księgozbiór, jak biblioteka funkcjonowała w lwowskim środowisku naukowym, a także jak ten rozdział wspólnej polsko-austriackiej historii książki został opisany w późniejszych opracowaniach. Następnie dr hab. Wacław Wierzbieniec z Uniwersytetu Rzeszowskiego wygłosił referat poświęcony dwóm wybitnym żydowskim historykom, którzy odegrali zasadniczą rolę w rozwoju badań nad dziejami Żydów zarówno przed I wojną światową, jak i w okresie międzywojennym. Obydwaj pochodzili z Galicji – Mojżesz Schorr z Przemyśla, a Majer Bałaban ze Lwowa. Dzięki możliwościom intelektualnego rozwoju i wysokiemu poziomowi badań naukowych w Austro-Węgrzech obydwoj ukończyli prestiżowe galicyjskie gimnazja i coraz bardziej liczący się w nauce Uniwersytet Lwowski. Szybko także, bo jeszcze przed I wojną światową, zyskali renomę daleko wykraczającą poza lwowskie środowisko historyczne. Następnym referentem był prof. dr hab. Maciej Janowski z Instytutu Historii PAN i Central European University, który swoje wystąpienie poświęcił Michałowi Bobrzyńskiemu i jego nowej wizji polskiej sceny politycznej między latami 1908 a 1913, w których pełnił on funkcję namiestnika Galicji. Po morderstwie hr. Andrzeja Potockiego w roku 1908 Bobrzyński jako „historyczny polityk” widział przyszłość Polski w strukturach państwa nowoczesnego.

Jego idei w kontekście wydarzeń historycznych i interakcji z innymi politykami i koncepcjami były poświęcone przemyslenia prelegenta.

Drugą sesję, która rozpoczęła się o godz. 15, prowadziła dr Jagoda Wierzejska. Pierwszy temat przedstawiony przez dr hab. Katarzynę Kotyńską z Instytutu Sławistyki PAN poświęcony był ukraińskiej prozie lat 30. XX w. z perspektywy współczesnego tłumacza tej literatury na język polski. Badaczka mówiła o trudnej drodze ukraińskiej prozy dojrzałego modernizmu do czytelnika, a w szczególności o wybranych projektach wydawniczych ostatnich kilku lat, które dokonują radykalnej zmiany dostępności tych tekstów zarówno w wersjach oryginalnych, jak i w przekładach polskich. Zwróciła szczególną uwagę na prozę pisaną przez kobiety w Galicji i na Ukrainie Naddnieprzańskiej, by pokazać kolejną, nową odsłonę dyskusji o „kanonie literackim lat 30.” oraz niektóre translatorskie i edytorskie problemy warsztatowe. Drugi referat został wygłoszony przez dr. hab. Przemysława Chojnowskiego z Uniwersytetu Wiedeńskiego, który przedstawił galicyjskie pochodzenie Zbigniewa Herberta oraz niebagatelną rolę, jaką ten fakt odegrał w jego międzynarodowej karierze literackiej. W Austrii – już w połowie lat 60. XX w. – twórczość poety zyskała szeroki rezonans; jego wiersze były tam także tłumaczone na język niemiecki. Prof. Alois Woldan jako tłumacz, a zarazem badacz liryki Herberta przedłużył tradycję związków łączących polskiego poetę z Austrią, co podkreślił Chojnowski w swoim wystąpieniu. W następnym referacie dr Natalia Tkaczyk, również z Instytutu Sławistyki PAN, pokazała oblicza Pokucia w świetle tekstów podróżniczych XVIII i XIX w. Przedstawiła obraz Pokucia jako galicyjskiego tygla narodowo-wyznaniowego, miejsca spotkania Zachodu ze Wschodem oraz przestrzeni „pełnej przeciwieństw” w niemieckojęzycznych tekstach (Ulricha von Werduma, Balthasara Hasqueta, Josefa Rorera i in.), w twórczości Leopolda von Sacher-Masocha oraz w powieściach Manësa Sperbera i Aleksandra Granacha. Ostatnią prelegentką w tej sesji była dr Magdalena Baran-Szołtys z Uniwersytetu Wiedeńskiego, która przedstawiła galicyjski kanon we współczesnej literaturze niemieckojęzycznej. Mówiła o podróżach przez przestrzeń postgalicyjską w literaturze i publicystyce niemieckojęzycznej po 1989 r., które to podróże opierają się przede wszystkim na ugruntowanym kanonie literackim i w większości przypadków przebiegają podobnie. Karl Emil Franzos, Joseph Roth, Bruno Schulz to autorzy ustalający ściśle centrum tego kanonu. Wykład uwydatnił, z jednej strony, galicyjski kanon, a z drugiej, na przykładzie miasta Buczac, to, czego w nim zabrakło.

5 czerwca, po zakończeniu obrad konferencyjnych, odbyło się spotkanie autorskie poświęcone *Studiom galicyjskim*, tj. zbiorowi artykułów prof. Aloisa Woldana przełożonych z języka niemieckiego na polski, traktujących o literackich obrazach Galicji. W spotkaniu wziął udział autor publikacji, prof. Alois

Woldan, moderowała je dr Jagoda Wierzejska (Wydział Polonistyki, Uniwersytet Warszawski), a w roli dyskutanta wystąpił dr Marek Radziwon (Studium Europy Wschodniej, Uniwersytet Warszawski). Wstępne pytania dr Wierzejskiej dotyczyły źródeł galicyjskich zainteresowań austriackiego badacza, przebiegu prac nad książką *Studia galicyjskie* oraz kategorii „literatura galicyjska”. Następnie dr Radziwon zapytał prof. Woldana o relację między pojęciem Galicji a pojęciem Europy Środkowej i Wschodniej, źródła silnej obecności idei Galicji w twórczości wielu polskich autorów, także nieurodzonych w byłej prowincji austriackiej (np. Andrzeja Stasiuka) oraz przyczyny jej słabej obecności w twórczości innych pisarzy polskich o lwowskich korzeniach, jak Jacek Bocheński, Stanisław Lem, Zbigniew Herbert czy Karol Irzykowski. W końcu dr Wierzejska zapytała prof. Woldana o to, jak na tematykę galicyjską reagują odbiorcy austriaccy, polscy i ukraińscy oraz jakie wątki są dla każdej z tych grup szczególnie interesujące. Spotkanie zakończyła seria pytań do autora ze strony licznie zgromadzonej publiczności.

Drugi dzień konferencji rozpoczął się o godz. 10. Obrady w sesji trzeciej moderował prof. dr hab. Andrzej Zieniewicz z Uniwersytetu Warszawskiego. Sesja objęła dwa referaty, gdyż trzeci prelegent, prof. dr hab. Jerzy Jarzębski, nie mógł przybyć z powodów zdrowotnych. Jako pierwszy referat przedstawił dr hab. Roman Mnich, prof. ucz., mówiąc o przełomowym roku 1897 w życiu Iwana Franki. Drugi referat, zaprezentowany przez prof. dr hab. Mieczysława Dąbrowskiego ukazywał Galicję widzianą oczyma profesora Pigionia. Po ożywionej dyskusji nastąpiła przerwa na kawę. Sesja czwarta, moderowana przez dr Magdalenę Baran-Szołtyś z Uniwersytetu Wiedeńskiego, rozpoczęła się o godzinie 12. Przedstawiono trzy referaty. Pierwszy, wygłoszony przez dr hab. Alinę Molisak, miał tytuł i temat zmodyfikowane wobec wersji zamieszczonej w programie. Przedstawiał wielokulturowość Lwowa zarejestrowaną w materiałach wizualnych przedstawiających życie żydowskich mieszkańców tego miasta. Drugi referat, autorstwa dr Jagody Wierzejskiej, dotyczył figur obecności Lwowa w powojennej literaturze polskiej. Trzeci referat, przedstawiony przez prof. dr hab. Andrzeja Zieniewicza, pokazywał obecność Galicji w biografii wybitnych postaci polskiej kultury XX w. Po referatach nastąpiła dyskusja, na tyle ożywiona, że goście z opóźnieniem wyruszyli na obiad. Ostatnia, piąta sesja konferencji rozpoczęła się o godzinie 15 i była moderowana przez prof. dr hab. Macieja Janowskiego reprezentującego Instytut Historii PAN oraz Central European University. Jako pierwsza referat przedstawiła dr Adrianna Sznajpik z Instytutu Historii PAN, ukazując rolę Galicji w wytworzeniu się polskiego dyskursu na temat idei sztuki narodowej na przełomie XIX i XX w. Drugi referat, wygłoszony przez dr hab. Danutę Sosnowską, prof. ucz., dotyczył literackiej interpretacji biografii oraz kulturowej roli wybitnego ukraińskiego

historyka i politologa Wiaczesława Łypynskiego. Z kolei prof. dr hab. Adam Kożuchowski przedstawił w swoim referacie obraz rosyjskiej okupacji Lwowa w latach 1914–1915, jaki zarejestrowało piśmiennictwo polskie. Referat zamykający konferencję wygłosił prof. dr hab. Grzegorz Motyka, który pokazał, jak sowietyzacja Galicji Wschodniej w latach 1944–1953 definitywnie unicestwiła bogactwo galicyjskiej różnorodności.

Po zakończeniu merytorycznej części konferencji dr hab. Danuta Sosnowska, prof. ucz., podziękowała w imieniu koordynatorek naukowych wszystkim uczestnikom konferencji, słuchaczom i dyskutantom. Gorące podziękowania zostały złożone na ręce przedstawicieli Austriackiego Forum Kultury za pomoc w zorganizowaniu konferencji oraz za gościnność i znakomite warunki, które Forum zapewniło uczestnikom spotkania. Mimo ogromnych upałów tak referenci, jak i publiczność mogli debatować w komfortowych warunkach. Raz jeszcze wyrażono życzenia dla prof. Aloisa Woldana. Dr Jagoda Wierzejska poinformowała prelegentów o zamiarze publikacji materiałów. O godz. 17.15 nastąpiło zamknięcie konferencji.